

62. ročník Fyzikálnej olympiády
v školskom roku 2020/2021

kategória G – Archimediáda

domáce kolo

texty úloh

1. Príprava elektrolytu do oloveného akumulátora

Elektrolyt v olovenom akumulátore je kvapalnú roztok kyseliny sírovej vo vode. Nové akumulátory sú naplnené elektrolytom so správnou hustotou, napr. pri teplote 20 °C a plnom nabití akumulátora s hustotou 1,27 g/cm³.

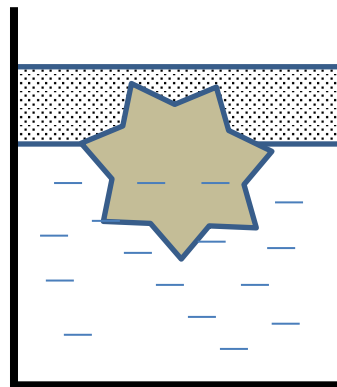
Máš pripraviť $V_e = 500$ ml elektrolytu s hustotou $\rho_e = 1,20$ g/cm³ a máš k dispozícii destilovanú vodu s hustotou $\rho_v = 1,00$ g/cm³ a koncentrovanú kyselinu sírovú s hustotou $\rho_k = 1,84$ g/cm³ pri teplote 23 °C.

- Vypočítaj hmotnostnú koncentráciu p_m a objemovú koncentráciu p_v koncentrovanej kyseliny sírovej v pripravovanom elektrolyte.
Pozn. Štandardne v príprave roztokov rôznych látok sa uvádza veličina hmotnostná koncentrácia. Výpočet hmotnostnej koncentrácie a objemovej koncentrácie pre náš roztok poskytne informáciu o rozdielnych hodnotách týchto veličín.
- Urči, aký objem V_v destilovanej vody a aký objem V_k kyseliny sírovej na prípravu elektrolytu použiješ.
- Stručne uveď, ako je potrebné postupovať pri reálnej príprave elektrolytu.

2. Olej, ľad na hladine vody v nádobe

Predstav si experiment. Na voľnú hladinu vody v nádobe pri izbovej teplote $t \approx 23$ °C najskôr vložíme kúsok ľadu s teplotou $t < 0$ °C, ktorý v nej zostane plávať. Potom do nádoby opatrne nalejeme vrstvu olivového oleja s hustotou približne rovnakou ako je hustota ľadu, až kým nie je celý objem ľadu pod hladinou oleja, obr. G - 2.

- Sústavu vody, ľadu a oleja necháme dlhšie navzájom pôsobiť. Opíš, čo očakávaš, že sa postupne s časom v sústave bude diať. Každú časť deja stručne vysvetli.
- Uveď, ako sa po dlhšom čase zmení hladina vody a hladina oleja v nádobe. Odpoveď vysvetli.
- Svoj výsledok over experimentom. Ľadovú kocku si vyrob v ľadničke. Použi sklenený valec so stupnicou, alebo si výšky hladín označ na nádobe fixkou. Experiment a výsledky pozorovania hladín vody a oleja opíš.

Obr. G - 2

3. Poznáme fyzikálne jednotky a ich premieňanie

Fyzika obsahuje poznatkový systém, ktorý umožňuje nielen chápať, ale aj predvídať rôzne deje v prírode a technike. Popis javov a dejov je možný len vtedy, ak ich vieme kvantifikovať prostredníctvom veličín a ich jednotiek. Je to dôležité, a to nielen vo vedných odboroch, ale aj v bežnom živote. Všetci sa s tým stretávame každý deň a na každom kroku.

- Napiš pomenovanie aspoň troch základných fyzikálnych veličín a uveď názov a značku ich jednotky v sústave jednotiek SI (Medzinárodná sústava – International System of Units).
- Doplň vzťah medzi veličinami, ktoré sú vyjadrené nižšie, jednotkami a číselnými hodnotami, značkou a názvom veličiny:

$$5 \text{ mg} = \dots \text{ g}$$

$$2,1 \text{ m} = \dots \text{ km}$$

$$5,3 \text{ m}^2 = \dots \text{ cm}^2$$

$$211 \text{ m}^2 = \dots \text{ km}^2$$

$$7,5 \text{ ml} = \dots \text{ cm}^3$$

$$1,2 \text{ m}^3 = \dots \text{ dm}^3$$

$$7,2 \text{ cl} = \dots \text{ ml}$$

$$3 \text{ min} = \dots \text{ h}$$

$$24 \text{ h} = \dots \text{ s}$$

$$5 \frac{\text{cm}}{\text{h}} = \dots \frac{\text{m}}{\text{d}}$$

$$1 \frac{\text{km}}{\text{h}} = \dots \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

$$1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} = \dots \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$$

$$0,75 \text{ kJ} = \dots \text{ mJ}$$

$$4,2 \frac{\text{kJ}}{\text{kg} \cdot ^\circ\text{C}} = \dots \frac{\text{J}}{\text{g} \cdot ^\circ\text{C}}$$

4. Prechádzka pri rieke

Rodinka sa prechádzala po chodníku pri priamom úseku rieky. Vpredu kráčala mamička s Jankom stálou rýchlosťou $v_1 = 3,00 \text{ km/h}$, vzadu, za nimi, kráčal ocko s Lydkou stálou rýchlosťou $v_2 = 6,00 \text{ km/h}$. V určitom okamihu, keď rodičia boli od seba vzdialení $d = 50,0 \text{ m}$, sa deti rozbehli, Janko smerom k ockovi, Lydka smerom k mamičke. Keď sa deti stretli, ihneď sa otočili a bežali späť, Janko k mamičke, Lydka k ockovi. Hneď, ako dorazili k rodičom (Janko k mamičke a Lydka k ockovi), otočili sa a beh opakovali.

Janko bežal stálou rýchlosťou $v_3 = 12,0 \text{ km/h}$, kým Lydka bežala stálou rýchlosťou $v_4 = 9,00 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ vzhľadom na chodník. Keď ocko prišiel k mamičke, všetci sa zastavili (rodičia i deti) na mieste.

- Po akom čase τ_1 sa stretli deti prvý raz?
- Stretli sa nakoniec všetci štyria na jednom mieste? Odpoveď zdôvodni.
- Za aký čas τ_2 dostihol ocko mamičku?
- Akú dráhu s_J prebehol Janko, než sa všetci zastavili?
- Akú dráhu s_L prebehla Lydka, než sa všetci zastavili?

5. Určenie kvapkového faktoru a hmotnosti kvapiek vody, experimentálna úloha

V aplikáciách kvapalných liekov, ale aj pri príprave roztokov v rôznych technológiách, sa často používa jednotkové množstvo „kvapka“ (hmotnosť kvapky, objem kvapky). Pri určitej teplote, napr. 20 °C, kvapka určitej kvapaliny, si zachováva stálu hmotnosť (teda i objem).

Obr. G - 3

70 až 50 mg. Objem V_0 kvapky $V_0 = m_0/\rho_v \approx 0,07$ až $0,05$ cm³, teda 0,07 až 0,05 ml.

Lekári pri predpise lieku používajú kvapku ako jednotku hmotnosti alebo objemu roztoku.

Pomôcky: Injekčná striekačka so stupnicou v ml (mililiter) alebo plastová fľaška s vyznačeným objemom (obr. G – 3).

- Navrhni postup, ako určíš hmotnosť m_0 a objem V_0 jednej kvapky čistej vody s teplotou t_0 (°C), ak máš k dispozícii niektorú z uvedených pomôcok. Postup stručne popíš.
- Použitím navrhnutého postupu odmeraj hmotnosť m_0 jednej kvapky vody. Meranie opakuj viackrát a urči priemernú hodnotu hmotnosti kvapky vody.
- Urči priemernú hodnotu objemu V_0 kvapky vody.
- Urči kvapkový faktor f vody, ako počet kvapiek z objemu 1 ml vody.

Pozn. k riešeniu: Hmotnosť m_0 jednej kvapky vody je závislá od jej teploty a od tvaru kvapkadla. Hmotnosti kvapky vody pri izbovej teplote 15 až 24 °C sú približne

---

62. ročník Fyzikálnej olympiády – Úlohy domáceho kola kategórie G

Autori návrhov úloh:

Recenzia a úprava úloh a riešení:

Preklad textu úloh do maďarského jazyka:

Redakcia:

Vydal:

Boris Lacsny (4), Daniel Klivanec (1, 2, 3, 5)

Ivo Čáp

Aba Teleki

Daniel Klivanec

Slovenská komisia fyzikálnej olympiády

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2020